

Právo na spravedlivý proces

Pokud se Nejvyšší soud nijak nevypořádal se stěžovatelčinou argumentací uplatněnou v dovolání, v jejímž rámci se tato dovolávala závěrů těch stejných rozhodnutí, na něž sám Nejvyšší soud v odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání odkázal, aniž by jakkoliv stěžovatelce vysvětlil, proč je její interpretace závěrů těchto rozhodnutí mylná, nedostal tím ani minimálním požadavkům na stručné odůvodnění rozhodnutí ve smyslu § 243f odst. 3 občanského soudního řádu a porušil tím stěžovatelčino právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 173/17, ze dne 6.3.2018)

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků o ústavní stížnosti stěžovatelky MAYER reality investice s.r.o., se sídlem P., zastoupené Mgr. J.S., advokátem se sídlem P., proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 18. 1. 2016, č. j. 15 EXE 9686/2015-48, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2016, č. j. 14 Co 132/2016-79, a proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, č. j. 20 Cdo 4121/2016-114, za účasti Nejvyššího soudu, Městského soudu v Praze, Obvodního soudu pro Prahu 8 jako účastníků řízení a M.L., zastoupené JUDr. V.V., advokátem se sídlem P., jako vedlejší účastnice, tak, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, č. j. 20 Cdo 4121/2016-114 a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2016, č. j. 14 Co 132/2016-79, bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a právo stěžovatelky na spravedlivý proces zaručené čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tato rozhodnutí se proto ruší, ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Vymezení předmětu řízení

1. Ústavní stížností, doručenou Ústavnímu soudu dne 18. 1. 2017, která splňuje všechny formální náležitosti stanovené zákonem č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), stěžovatelka napadá rozhodnutí obecných soudů specifikovaná v záhlaví z důvodu, že jimi podle jejího názoru byla porušena její základní ústavně zaručená práva dle čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), čl. 11 odst. 4 Listiny, čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 38 odst. 2 Listiny, jakož i dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě. Ústavnímu soudu proto navrhla jejich zrušení.

II. Rekapitulace skutkového stavu a procesního vývoje

2. Stěžovatelka je právní nástupkyní osoby, která s vedlejší účastnicí uzavřela dne 27. 11. 2009 dohodu dle ustanovení § 71b zákona č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen "notářský řád") s tzv. doložkou přímé vykonatelnosti ve formě notářského zápisu (dále jen "dohoda"). V této dohodě se vedlejší účastnice zavázala zaplatit právní předchůdkyni stěžovatelky částku 240.000,- Kč z titulu smlouvy o půjčce. Tato dohoda obsahovala sporné ujednání, podle nějž vedlejší účastnice "...jako osoba povinná prohlašuje, že pokud nesplní řádně a včas svoji povinnost zaplatit osobě oprávněné [...] dlužnou částku v celkové výši 240.000,-Kč (slovy: dvě stě čtyřicet tisíc korun českých) ve lhůtě uvedené v článku III. odst. 5 tohoto notářského

zápisu, tedy do 27. 5. 2010 (slovy: dvacátého sedmého května roku dvatisícadeset), kdy je osoba povinná povinna dále hradit smluvní pokutu ve výši 0,5% (slovy: pětidesetin procenta) z nesplacené částky půjčky za každý den prodlení počínaje prvním dnem prodlení, dává tímto výslovné svolení k tomu, aby podle tohoto notářského zápisu byl, ve smyslu ust. § 274 písm. e) Občanského soudního řádu v platném znění, nařízen a proveden výkon rozhodnutí nebo ve smyslu ust. § 40 odst. (1) písm. d) Exekučního řádu nařízena a provedena exekuce ihned při prodlení se splatností dlužné částky v rozsahu neuhrazené části závazku tak, jak je uvedeno v článku III. odst. 5 tohoto notářského zápisu, a aby i bez předchozí žaloby mohl být veden výkon rozhodnutí věřitele (osoby oprávněné) nebo exekuce proti dlužníku (osobě povinné) podle platných právních předpisů. Toto svolení se vztahuje rovněž na výše uvedenou smluvní pokutu."

3. Článek III. odst. 5, na nějž sporné ujednání odkazovalo, obsahovalo způsob platby, lhůtu k plnění (do 27. 5. 2010) a následující formulaci: "Obě smluvní strany se dohodly na tom, že

a) v případě prodlení dlužníka s včasnou či řádnou úhradou výše uvedené částky, je dlužník povinen vedle dlužné částky uhradit věřiteli i smluvní pokutu ve výši 0,5% (slovy: pětidesetin procenta) za každý den prodlení z nesplacené částky půjčky. Tato pokuta je splatná vždy následující den.

b) v případě, že vznikne důvod pro placení smluvní pokuty, půjdou částky dlužníkem splacené nejprve na zaplacení smluvní pokuty a poté na zaplacení jistiny dluhu." Vymezení předmětu plnění a doby plnění dle citovaných pasáží bude dále v tomto nálezu označováno jen jako "sporné ujednání".

4. Vedlejší účastnice se dostala do prodlení se zaplacením dlužné částky, a tak stěžovatelka na základě dohody iniciovala exekuční řízení. V něm vedlejší účastnice navrhla Obvodnímu soudu pro Prahu 8 (dále jen "exekuční soud") zastavení a odklad exekuce. O tomto návrhu rozhodl exekuční soud svým shora specifikovaným rozhodnutím tak, že částečně zastavil exekuci co do výše smluvní pokuty ve výši 0,5 % denně z částky 240.000,- Kč v tam vymezeném období, zamítl návrh na odklad exekuce a žádnému z účastníků nepřiznal náhradu nákladů řízení. Toto své rozhodnutí exekuční soud odůvodnil tak, že výše sjednané smluvní pokuty je v rozporu s dobrými mravy.

5. Stěžovatelka proti napadenému rozhodnutí exekučního soudu podala odvolání, o němž rozhodl Městský soud v Praze (dále jen "odvolací soud") svým v záhlaví specifikovaným rozhodnutím tak, že potvrdil rozhodnutí exekučního soudu a uložil stěžovateli zaplatit vedlejší účastnici náhradu nákladů řízení před odvolacím soudem. Odvolací soud sice potvrdil správnost výroku o částečném zastavení exekuce, dospěl k němu však na základě jiných důvodů než exekuční soud. Podle názoru odvolacího soudu totiž nebylo sporné ujednání vymezeno v souladu s požadavky § 71a a § 71b notářského řádu, neboť předmět plnění ani doba plnění nebyly dostatečně přesně určeny. K tomu odvolací soud odkázal na některé judikáty Nejvyššího soudu. Proto uzavřel, že ani nemusel přezkoumávat přiměřenost výše smluvní pokuty a její soulad s dobrými mravy.

6. Stěžovatelka podala proti tomuto rozhodnutí odvolacího soudu dovolání, které Nejvyšší soud svým v záhlaví specifikovaným rozhodnutím odmítl. Toto své rozhodnutí odůvodnil tím, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, přičemž konkrétně odkázal na svá usnesení ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 20 Cdo 1643/2013, a ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3288/2006. Stěžovatelka se s tímto výsledkem nespokojila a proti tomuto rozhodnutí Nejvyššího soudu podala ústavní stížnost, o níž Ústavní soud rozhoduje tímto nálezem.

III. Argumentace stěžovatelky a ostatních účastníků řízení

7. Stěžovatelka nesouhlasí s právními závěry obecných soudů a dovolává se i procesních pochybení, jichž se podle ní obecné soudy dopustily. Konkrétně stěžovatelka namítá: 1) přílišný formalismus odvolacího a Nejvyššího soudu; 2) překvapivost rozhodnutí odvolacího soudu; 3) nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí exekučního soudu a nenapravení tohoto pochybení soudem odvolacím.

Stěžovatelčinu argumentaci je možno přiblížit následovně:

8. Ad 1) se stěžovatelka vymezuje proti právním závěrům odvolacího soudu ohledně sporného ujednání. Stěžovatelka nesdílí názor, že sporné ujednání dostatečně určitě nevymezuje předmět plnění a dobu plnění, a že je proto dohoda nevykonatelná. Argumentaci stěžovatelky v tomto směru lze shrnout v zásadě tak, že dle sporného ustanovení byla výše smluvní pokuty v okamžiku uzavření dohody zřejmá a zřejmá byla i doba splatnosti, kdy podle stěžovatelky bylo jasné, že smluvní pokuta vzniká z dosud nesplacené částky za každý den prodlení a že smluvní pokuta je splatná vždy následující den po dni svého vzniku. Dle stěžovatelky nebylo mezi stranami vůbec sporu o to, zda je sporné ujednání platné a vykonatelné, ostatně pochyby o tom neměl ani soudní exekutor či soud prvního stupně. Stěžovatelka proto považuje přístup odvolacího soudu a Nejvyššího soudu za přehnaně formalistický a rozporný se zásadou autonomie vůle smluvních stran.

9. Dále stěžovatelka uvedla, že závěr Nejvyššího soudu, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustálenou judikaturou, je nesprávný. Předně dle stěžovatelky Nejvyšší soud nezohlednil nálezy Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 4114/12 a sp. zn. II. ÚS 3347/12, dále pak nesprávně interpretoval i závěry své vlastní judikatury. Stěžovatelka podrobně rozebrala závěry výše uvedeného usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1643/2013 s výsledkem, že na její věc nedopadají, neboť v tomto usnesení spatřoval Nejvyšší soud neurčitost v tom, že smluvní pokuta se měla vypočítat ze dvou jistin a nebylo zřejmé, od kterého dne a ze které jistiny se smluvní pokuta počítá. V jejím případě byla smluvní pokuta naproti tomu počítána z jediné jistiny. Naopak stěžovatelka upozornila, že v témže usnesení Nejvyšší soud za dostatečně určité shledal ujednání, že splatnost smluvní pokuty je vždy druhý den po jejím vzniku.

10. Ani závěrům výše uvedeného usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 3288/16 sporné ujednání dle stěžovatelky neodporuje. Podle jejího názoru naopak toto usnesení výslovně umožňuje sjednání smluvní pokuty s doložkou svolení k nařízení a výkonu exekuce tak, že tato je stanovena jako procento z dlužné částky ode dne splatnosti do zaplacení. V tomto usnesení Nejvyšší soud dospěl k závěru, že u takto sjednané smluvní pokuty lze její denní výši jednoznačně určit. Neurčitost v tomto usnesení Nejvyšší soud spatřoval nikoliv ohledně výše plnění, nýbrž ohledně jeho doby, neboť v tehdejší věci nebyla u smluvní pokuty stanovena splatnost. Nejvyšší soud proto uvedl, že by odpovídalo požadavkům notářského řádu, kdyby se např. povinný zavázal zaplatit takto stanovenou smluvní pokutu za každý den vždy jednou měsíčně do posledního dne každého kalendářního měsíce. Stěžovatelka poukazuje na to, že dohoda obsahuje stanovení splatnosti a že z tohoto hlediska je zcela nerozhodné, zda splatnost byla stanovena jako denní či jako měsíční.

11. Ad 2) stěžovatelka vytýká napadenému rozhodnutí exekučního soudu nepřezkoumatelnost. Tvrdí, že tento se nijak nevypořádal s žádným skutkovým tvrzením stěžovatelky, že učinil některé závěry, které neměly oporu v dokazování, a nevypořádal se s důkazy, které stěžovatelka předložila. Neuvedl podle ní ani žádný konkrétní důvod pro částečné zastavení exekuce. Tyto vady nenapravit pak ani soud odvolací, který toliko provedl důkaz předmětným notářským zápisem, žádné další vady, které stěžovatelka vytýkala exekučnímu soudu, však nenapravit. To platí i pro rozhodnutí soudu Nejvyššího, který se nevypořádal se stěžovatelčinými námitkami.

12. Ad 3) stěžovatelka namítá, že odvolací soud nedostatečně poučil stěžovatelku o možné změně právního názoru, jímž se odchýlil od původního právního názoru exekučního soudu. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu tak pro stěžovatelku bylo překvapivé, neboť odvolací soud ji poučil pouze obecně o možné změně právního posouzení, konkrétně však nesdělil, v čem spatřuje možný rozpor sjednané smluvní pokuty se zákonem a z jakých důvodů by měla být materiálně nevykonatelná.

13. Závěrem své ústavní stížnosti stěžovatelka navrhla Ústavnímu soudu, aby jí přiznal náhradu nákladů právního zastoupení v řízení před Ústavním soudem ve výši, která bude uvedena v samostatném usnesení Ústavního soudu po předložení jejich vyúčtování.

14. Ústavní soud zaslal stěžovatelčinu ústavní stížnost k vyjádření ostatním účastníkům řízení a vedlejší účastníci. Všichni účastníci řízení odkázali na odůvodnění svých napadených rozhodnutí. Vedlejší účastnice sdělila Ústavnímu soudu, že postup obecných soudů považuje za správný. Ústavní soud proto nepovažoval za nutné stěžovatelce zaslat tato vyjádření k replice, neboť tato neobsahovala žádnou novou argumentaci, proti níž by stěžovatelka nebrojila již ve své ústavní stížnosti.

IV. Posouzení Ústavním soudem

15. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je založena ustanovením čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") jen tehdy, jestliže tímto rozhodnutím došlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod. Jakékoliv jiné vady takového rozhodnutí se nachází mimo přezkumnou pravomoc Ústavního soudu, a tomu je tak zapovězeno se jimi zabývat. Ústavní soud totiž nestojí nad Ústavou, nýbrž podléhá stejné povinnosti respektovat ústavně zakotvenou dělbu moci, jako kterýkoliv jiný orgán veřejné moci. Proto se musí důsledně vystříhat svévolí a bedlivě dbát mezi svými pravomocí, svěřených mu Ústavou, nechce-li popřít samotný smysl své existence jakožto soudního orgánu ochrany ústavnosti. V řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je tak Ústavní soud povinen vždy nejprve zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně garantovaná práva či svobody stěžovatelek či stěžovatelů. Pakliže Ústavní soud dospěje k závěru, že tomu tak není, musí ústavní stížnost odmítnout dle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

16. V nyní posuzovaném případě obecné soudy s velmi stručným odůvodněním dospěly k závěru, že sporné ujednání je neurčitě, ačkoliv podle stěžovatelky žádnou pochybnost o určitosti nevzbuzuje a odpovídá zcela dřívější judikatuře obecných soudů, zejména Nejvyššího soudu. Stěžovatelka se na tuto judikaturu odkazovala i ve svém dovolání, Nejvyšší soud v odůvodnění svého napadeného rozhodnutí naopak dospěl s odkazem na některá stejná rozhodnutí, na něž odkazovala i stěžovatelka, k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s dřívější judikaturou. Je zřejmé, že stěžovatelčin právní závěr a právní závěr Nejvyššího soudu jsou prima facie v kontradikci, byť se oba dovolávají stejné judikatury. Ústavní soud po seznámení se s obsahem odkazovaných rozhodnutí obecných soudů dospěl k závěru, že tato kontradikce není jen zdánlivá.

V. Obecná východiska určitosti ujednání se svolením k nařízení a provedení exekuce

17. V obecné rovině lze říci, že neexistuje základní právo na nařízení exekuce notářského zápisu se svolením k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce (srov. k tomu např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 959/12 ze dne 29. 4. 2014). K výkladu podústavního práva jsou pak povolány obecné soudy v čele s Nejvyšším soudem, nikoliv Ústavní soud. Ten může zasáhnout proti výkladu určitého ustanovení toliko tehdy, jestliže by takovýto výklad vedl k protiústavnosti, případně zakládal-li by extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními a právními závěry na nich učiněnými. Tento závěr se plně vztahuje i na náležitosti notářského zápisu se svolením k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce (srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 2400/12 ze dne 20. 2. 2014).

18. Pokud se však obecné soudy dopustí ohledně ujednání obsahujícího toto svolení výkladu, jenž je v extrémním rozporu s racionálně předjímatelným výkladem ustálené soudní judikatury, dopouští se

tím zároveň i porušení ústavněprávních požadavků respektu k autonomii vůle [srov. bod 22 nálezu sp. zn. III. ÚS 3347/12 ze dne 23. 10. 2014 (N 194/75 SbNU 189)].

19. Byť na dohody se svolením k nařízení a výkonu exekuce lze odůvodněně klást vyšší formální požadavky, mající vyvažovat vzdání se meritorního přezkumu soudu v nalézacím řízení, i v případě těchto dohod má přednost výklad ctící zásadu, že na právní jednání (podle zákonné terminologie v době uzavření dohody mezi vedlejší účastníci s právní předchůdkyní stěžovatelky právní úkon) se má pohlížet spíše ve prospěch platnosti než neplatnosti (*potius valeat actus quam pereat*), k tomu srov. např. nálezu sp. zn. II. ÚS 3381/10 ze dne 3. 8. 2011 (N 138/62 SbNU 167). Jakkoliv totiž ve vykonávacím řízení platí tzv. zásada formalizace předpokladů exekuce, tato zásada neznamena výkladový formalismus [srov. LAVICKÝ, Petr. *Občanské právo procesní. Exekuční řízení. Obecná část. Edice Meritum*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. Citováno dle: ASPI (právní informační systém), kapitola 1.6.5], natož formalismus přepjatý.

20. Judikatura Nejvyššího soudu k vykonatelnosti smluvní pokuty obsažené v notářském (či exekutorském) zápisu se svolením k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí stanovuje následující požadavky: smluvní pokuta musí být vymezena určitě co do své výše a zejména musí určitým způsobem být vymezena i doba plnění, tedy splatnost, (srov. k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2737/2004, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2012, sp. zn. 20 Cdo 3719/2011, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 4888/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2001, sp. zn. 21 Cdo 593/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3288/2006 a další), neboť smluvní pokuta se považuje za samostatný nárok, tj. nikoliv za příslušenství pohledávky. S těmito podmínkami se ztotožnil i Ústavní soud (srov. např. usnesení sp. zn. I. ÚS 2951/11 ze dne 27. 6. 2012, usnesení sp. zn. IV. ÚS 2950/11 ze dne 4. 6. 2012 či usnesení sp. zn. IV. ÚS 2166/12 ze dne 5. 2. 2014).

21. Smluvní pokuta může být i v doložce svolení k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce konstruována jako procento z určité částky za den prodlení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2014, sp. zn. 21 Cdo 494/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 20 Cdo 4888/2008, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3288/2006). Je-li smluvní pokuta sjednána tímto způsobem, musí být jednoznačně stanoveno, zda se má takto určená smluvní pokuta počítat z celkové částky, nebo z částky aktuálně dlužné (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2016, sp. zn. 20 Cdo 3953/2016, uveřejněné v časopise *Soudní judikatura*, r. 2017, č. 11, s. 878). Ani judikatura Ústavního soudu nikterak nebrání tomu, aby smluvní pokuta se svolením k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce nebyla stanovena pevnou částkou, nýbrž určitým mechanismem výpočtu (srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2750/11 ze dne 12. 6. 2012).

22. Splatnost smluvní pokuty za den prodlení může být v doložce svolení k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce stanovena tak, že je splatná vždy zpětně za určité období. Výslovně tak Nejvyšší soud ve své judikatuře aproboval u smluvní pokuty vznikající za každý den prodlení stanovení splatnosti jednou měsíčně do posledního dne každého kalendářního měsíce, kdy naposledy byl povinný povinen platit smluvní pokutu za den zaplacení jistiny, k níž se smluvní pokuta vázala, přičemž smluvní pokuta za měsíc, v němž byla jistina zaplacená, byla opět splatná do posledního dne tohoto kalendářního měsíce (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3288/2006, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 20 Cdo 1643/2013).

VI. Aplikace obecných východisek na stěžovatelčin případ

23. Podle stěžovatelky sporné ujednání těmito požadavkům vyhovuje. Podle odvolacího soudu je neurčité jak co do předmětu plnění, tak co do doby plnění. Co do druhu se jednalo o peněžité plnění,

jeho výše byla pak stanovena jako 0,5 % z nesplacené částky půjčky za každý den prodlení. Jak bylo uvedeno výše sub 21., procentuální vyjádření smluvní pokuty rozhodovací praxe Nejvyššího soudu připouští i v případě notářského zápisu se svolením k nařízení a výkonu exekuce. Odvolací soud přitom nijak nevysvětlil, čím se přesně liší případ stěžovatelky od judikatury, která takový postup připouští, kdy pouze uvedl, že ve dni uzavření dohody nebylo možno přesně stanovit denní výši smluvní pokuty. Nereagoval ani ve svém vyjádření k ústavní stížnosti na v ní uvedené tvrzení, že výše plnění určitá je, neboť v každém dni představuje 0,5 % z dosud nesplacené části částky 240.000,- Kč. Odvolací soud a po něm i Nejvyšší soud naopak považovaly sporné ujednání za neurčité ve vztahu k ustanovení § 71b odst. 2 písm. d) notářského řádu, tedy co do určení předmětu plnění, jakož i ve vztahu k ustanovení § 71b odst. 2 písm. e) notářského řádu, tedy co do určení doby plnění.

A) Určitost sporného ujednání dle ustanovení § 71b odst. 2 písm. d) notářského řádu

24. Ústavní soud má za to, že předmět plnění byl ve sporném ujednání stanoven dostatečně určitě. Co do druhu plnění šlo nezpochybnitelně o plnění peněžité. Co do výše plnění vyplývá ze sporného ujednání jednoznačně, že smluvní pokuta byla sjednána za každý den prodlení procentem z částky, která se měla umenšovat v závislosti na splácení dlužné částky. Byť tedy byla výše smluvní pokuty sjednána výpočtem, jehož jedna součást se mohla v průběhu času měnit, bylo v každý konkrétní den prodlení, tj. za každou časovou jednotku, za niž smluvní pokuta vznikala, vždy možno určit, v jaké konkrétní výši se tak za tuto jednotku stalo. Prvním dnem, za nějž smluvní pokuta vznikla, byl první den prodlení, kdy datum splatnosti bylo uvedeno v dohodě konkrétním dnem, a posledním dnem, za nějž smluvní pokuta vznikla, byl den úplného zaplacení jistiny.

25. Je tedy sice pravdou, že v den uzavření dohody nebyla konkrétní výše reálně v budoucnu vznikuvší smluvní pokuty známa, dokonce nebylo známo ani to, zda vůbec povinnost zaplatit smluvní pokutu vznikne, nicméně tím se sporné ujednání nijak neodlišovalo od kteréhokoliv ujednání notářského zápisu se svolením k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce, v němž byla smluvní pokuta konstruována jako procento z aktuálně dlužné částky za den prodlení. Takovouto konstrukci, jak uvedeno výše, judikatura Nejvyššího soudu nepovažuje za nevyhovující požadavkům ustanovení § 71b odst. 2 písm. d) notářského řádu.

26. Jak Ústavní soud uvedl již výše, požadavky ustanovení § 71b odst. 2 písm. d) či e) notářského řádu mohou být oproti požadavkům na běžná právní jednání přísnější. Za zcela stěžejní v této souvislosti Ústavní soud však považuje to, že odvolací soud založil své rozhodnutí právě toliko na závěru o neurčitosti. Netvrdil tedy, že by sporné ujednání zakládalo nějakou jinou překážku formální či materiální vykonatelnosti. Jinými slovy, nedovolával se toho, že by určitost sporného ujednání sice vyhovovala obecným požadavkům na platnost právního jednání, ale nebyla by dostatečná pro účely ustanovení § 71b odst. 2 notářského řádu z nějakého konkrétního důvodu, majícího svou povahu v podstatě či průběhu exekučního řízení či nuceného výkonu rozhodnutí. Netvrdil tedy např., že by postupná potenciální změna výše částky, z níž se procentuálně odvozovala smluvní pokuta za každý den prodlení od počátku prodlení do okamžiku nařízení exekuce, nějakým způsobem zabraňovala jejímu úspěšnému provedení. Je přitom zřejmé, že i kdyby stěžovatelka snad chtěla situace zneužít a žádala např. zahájení exekuce povinnosti zaplatit smluvní pokutu z plné výše jistiny, ačkoliv vedlejší účastnice by jí již předtím část jistiny uhradila, měla by vedlejší účastnice možnost obrany podáním návrhu na zastavení exekuce v rozsahu, v němž již svůj dluh splnila.

27. Taková situace se nijak neliší od situace, v níž by např. nárok na zaplacení částky z titulu identicky konstruované smluvní pokuty přiznal v nalézacím řízení soud, a od právní moci do zahájení exekuce by došlo k částečnému zaplacení, přičemž k návrhu na zahájení exekuce či výkon rozhodnutí by následně byl přiložen toliko rozsudek s doložkou vykonatelnosti bez uvedení, že část dlužné částky by již byla zaplacena.

B) Určitost sporného ujednání dle ustanovení § 71b odst. 2 písm. e) notářského řádu

28. Ani vymezení doby plnění, tedy splatnosti předmětné smluvní pokuty, Ústavní soud nepovažuje za neurčitě. Čl. III. odst. 5 dohody stanovil, že smluvní pokuta je splatná vždy následující den (viz výše sub 3.). Kontext této formulace, zejména její návaznost na předchozí větu, nedává žádný prostor k pochybnostem, co jí bylo míněno, tedy že se jednalo vždy o následující den za každý dne prodlení, v němž vznikl nárok na zaplacení předmětné smluvní pokuty. Dohoda tedy ujednání o splatnosti smluvní pokuty obsahovala. Odvolací soud k tomu uvedl pouze tolik, že toto nebylo ujednáno "zcela přesně", sám však tento závěr uvodil tím, že: "Je zřejmě míněno, že je splatná následující den po každém dni, kdy nárok na ní vznikne..." Stěžovatelka důvodně poukázala na to, že tímto vyjádřením i sám exekuční soud implicitně přiznal, že ze sporného ujednání vyplývá zcela určitá doba splatnosti smluvní pokuty.

29. Ústavní soud připouští, že ujednání o splatnosti smluvní pokuty nebylo přímo součástí sporného ujednání, ale že bylo obsaženo v čl. III. odst. 5 písm. a) dohody. Ústavní soud, věren výše zmíněné zásadě výkladu ve prospěch platnosti právního jednání (resp. úkonu), poukazuje na to, že sporné ujednání obsahuje jak odkaz na čl. III. odst. 5 dohody, tak výslovné vztahení svolení i na "výše uvedenou smluvní pokutu". Svolení ve sporném ujednání bylo přitom dáno s nařízením výkonu rozhodnutí "podle tohoto notářského zápisu" (viz výše sub 2.), nikoliv tedy např. "podle tohoto odstavce".

30. Ústavní soud k tomu podotýká, že dovést absenci určení doby splatnosti jen z toho, že tato se nachází na jiném místě notářského zápisu, než v pasáži, kde je formulováno svolení s nařízením a provedením výkonu rozhodnutí či exekuce, by představovalo nejen porušení zásady přednosti výkladu ve prospěch platnosti právního jednání (resp. právního úkonu), ale i výklad jdoucí proti samotnému textu zákona (contra verba legis). Ustanovení § 71b odst. 2 totiž v písm. a) až f) uvádí náležitosti dohody účastníků se svolením k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce. Tyto náležitosti se týkají celé dohody (zákonná formulace zní "Dohoda účastníků musí obsahovat...") a z hlediska systematiky ustanovení § 71b odst. 2 notářského řádu jsou si všechny náležitosti dle písm. a) až f) rovny. Již samotná formulace tohoto ustanovení tak vyžaduje pouze to, aby všechny tyto náležitosti obsahovala dohoda jako celek, nikoliv že by musely být všechny uvedeny či zopakovány v pasáži, v níž je formulováno svolení k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce.

31. Ostatně odvolací soud ani Nejvyšší soud neuvedly, že by právě skutečnost, že určení splatnosti bylo obsaženo v jiném ustanovení dohody než svolení s nařízením a provedením výkonu rozhodnutí, bránila formální či materiální vykonatelnosti dohody. Odvolací soud pouze uvedl, že toto ujednání nebylo zcela přesné a neodpovídalo náležitostem notářského řádu, aniž však vysvětlil, proč by tomu tak mělo být a z jakého důvodu by pro tuto neurčitost nebylo možné exekuci řádně provést. Sám odvolací soud byl tedy, jak správně poukazuje stěžovatelka, schopen z dohody jednoznačné určení splatnosti vydedukovat, a přesto dovedl závěr o nepřesnosti a rozporu s podmínkami § 71b odst. 2 písm. e) notářského řádu, aniž by jej však jakkoliv blíže osvětlil. Ani ohledně určitosti ujednání splatnosti smluvní pokuty nevznášela přitom žádnou námitku vedlejší účastnice a jako problémové je nevnímal ani soudní exekutor či exekuční soud.

32. Pochybení odvolacího soudu nenapravit ani Nejvyšší soud. Ten odkázal na svá předchozí rozhodnutí, z nichž však jednoznačně nevyplývalo, že by právní názor v nich vyjádřený považoval vymezení předmětu a doby plnění v dohodě za neurčitě. Naopak, obsah těchto rozhodnutí podporuje závěr o jejich určitosti, přičemž žádné z nich se však netýkalo zcela identické konstrukce smluvní pokuty a stanovení splatnosti jako sporné ujednání. Měl-li Nejvyšší soud za to, že sporné ujednání činí neurčitým nějaké specifikum, které ve své dřívější rozhodovací praxi výslovně neposuzoval, měl dovolání stěžovatelky meritorně přezkoumat. Pokud tak neučinil, fakticky tím potvrdil závěr

odvolacího soudu, který se nalézal v rozporu s ústavněprávními požadavky na respekt k autonomii vůle obdobně jako v případě, který řešil Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 3347/12 ze dne 23. 10. 2014 (N 194/75 SbNU 189).

33. Za těchto okolností je závěr odvolacího soudu o neurčitosti předmětu plnění a doby plnění ve smyslu ustanovení § 71b odst. 2 písm. d) a e) notářského řádu, potvrzený i Nejvyšším soudem, nutno hodnotit jako přepjatě formalistický a nepřezkoumatelný. Bylo jím tedy porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces zakotvené v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

VII. K nedostatečnému odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu

34. Ústavní soud dává stěžovatelce za pravdu, i co se týče její námitky, že Nejvyšší soud své napadené rozhodnutí nedostatečně odůvodnil, respektive že se nedostatečně vypořádal se stěžovatelčinými námitkami.

35. Jak Ústavní soud již v minulosti uvedl, z hlediska ústavní konformity rozhodnutí Nejvyššího soudu o nepřipustnosti dovolání může Ústavní soud posuzovat v zásadě jen dva okruhy otázek - zda se Nejvyšší soud náležitě vypořádal s právní otázkou předestřenou dovolatelem a zda tímto rozhodnutím neaproboval výklad, který je ústavně nekonformní [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2312/15 ze dne 9. 2. 2016 (N 30/80 SbNU 391)]. Prvá otázka se odvíjí od toho, že ani řízení o dovolání se nevymyká obecným požadavkům na předvídatelnost soudního rozhodování, jakož i na srozumitelnost, dostatečnost a přesvědčivost odůvodnění soudních rozhodnutí [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 313/14 ze dne 15. 4. 2014 (N 59/73 SbNU 151)]. Ačkoliv vypořádání se s předestřenou právní otázkou nemusí být obsáhlé [srov. nález sp. zn. II. ÚS 1257/15 ze dne 1. 10. 2015 (N 180/79 SbNU 33)], nelze konstatovat, že Nejvyšší soud této povinnosti dostál, pokud na argumentaci účastníka řízení uplatněnou v dovolání nijak nereaguje [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 2642/14 ze dne 28. 1. 2016 (N 18/80 SbNU 225) či nález sp. zn. II. ÚS 885/13 ze dne 25. 3. 2014 (N 41/72 SbNU 479)] či pokud reaguje jen zcela obecně bez vazby na jednotlivé konkrétní námitky v dovolání [nález sp. zn. I. ÚS 962/14 ze dne 19. 8. 2014 (N 155/74 SbNU 323)]. To platí i tehdy, jestliže Nejvyšší soud v odůvodnění odmítnutí odvolání konstatuje, že obecné soudy se neodchýlily od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, ačkoliv tato ustálená rozhodovací praxe dopadá na jiný skutkový stav [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 2030/09 ze dne 26. 4. 2012 (N 92/65 SbNU 237)], pokud se Nejvyšší soud nijak argumentačně nevypořádá s tím, proč by měly závěry ustálené rozhodovací praxe i přes rozdílný skutkový stav na danou věc dopadat.

36. Z obsahu stěžovatelčina dovolání a z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že Nejvyšší soud se prakticky nijak se stěžovatelčinou argumentací vtělenou do dovolání nevypořádal. Stěžovatelka ve svém dovolání rozvíjí poměrně podrobnou argumentaci, proč ze závěrů rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1643/2013 a sp. zn. 20 Cdo 3288/2006 nemohl odvolací soud dovést neurčitost sporného ujednání a proč je naopak dle jejího názoru sporné ujednání ve světle závěrů těchto rozhodnutí v souladu s požadavky na určitost doložky svolení k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí v notářském zápisu. Nejvyšší soud v odůvodnění svého napadeného rozhodnutí toliko uvedl, že napadeného rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu, přičemž odkázal bez jakéhokoliv bližšího zdůvodnění na obě v tomto odstavci výše uvedené rozhodnutí. Nejvyšší soud se tedy věcně se stěžovatelčinou argumentací nevypořádal. Stěžovatelka tak i po vydání napadeného rozhodnutí Nejvyššího soudu zůstává v nevědomosti, proč byla její argumentace nesprávná.

37. Pokud se tedy Nejvyšší soud nijak nevypořádal se stěžovatelčinou argumentací uplatněnou v dovolání, v jejímž rámci se tato dovolávala závěrů těch stejných rozhodnutí, na něž sám Nejvyšší

soud v odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání odkázal, aniž by jakkoliv stěžovatelce vysvětlil, proč je její interpretace závěrů těchto rozhodnutí mylná, nedostal tím ani minimálním požadavkům na stručné odůvodnění rozhodnutí ve smyslu § 243f odst. 3 občanského soudního řádu [srov. přiměřeně nálezy sp. zn. I. ÚS 4793/12 ze dne 3. 9. 2014 (N 162/74 SbNU 391)] a porušil tím stěžovatelčino právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud podotýká, že se navíc případy, které Nejvyšší soud řešil pod sp. zn. 20 Cdo 1643/2013 a sp. zn. 20 Cdo 3288/2006 a stěžovatelčin případ, skutkově lišily. Ani v jednom z nich nebyla doložka souhlasu s nařízením a vedením výkonu rozhodnutí či exekuce formulována stejně a ani v jednom z těchto případů nebyla ani zcela stejným způsobem konstruována a formulována smluvní pokuta.

38. Stěžovatelka přitom na tyto skutkové rozdíly ve svém dovolání poukazovala (srov. výše sub 9. a 10.) a přesvědčovala Nejvyšší soud o tom, že právě kvůli skutkovým odlišnostem její věci vyznívají závěry odkazovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu v její prospěch. Nešlo tedy o situaci, v níž by Nejvyšší soud mohl jednou větou zdůvodnit, že jeho konstantní judikatura plně na případ stěžovatelky dopadá, neboť její závěry se váží na skutkový stav identický v relevantních ohledech. Pokud snad Nejvyšší soud měl za to, že přes skutkové rozdíly přece závěry jeho konstantní judikatury na případ stěžovatelky dopadají, bylo jeho povinností zdůvodnit, proč tomu tak je.

VIII. K dalším namítaným porušením

39. Vzhledem k tomu, že řízení o odvolání bude opakováno, ztrácí další stěžovatelčiny námitky na aktuálnosti, neboť stěžovatelce zůstává otevřena možnost tyto námitky předložit v opakovaném řízení před obecnými soudy, nepozbydou-li relevanci vzhledem ke svému procesnímu charakteru vztahujícímu se toliko k proběhнувšímu řízení o odvolání. Jelikož odvolací soud závěry exekučního soudu věcně nepřezkoumával, protože své rozhodnutí založil na odlišném právním názoru, nezrušil Ústavní soud v souladu se zásadou minimalizace zásahů do činnosti obecných soudů i napadené rozhodnutí exekučního soudu, neboť toto bude podroběno přezkumu v novém řízení před odvolacím soudem.

40. Ústavní soud považuje za nutné se v tomto ohledu blíže vyjádřit toliko k namítanému porušení čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, tedy k namítanému porušení práva vlastnit majetek.

41. K tomu Ústavní soud poukazuje na skutečnost, že napadenými rozhodnutími obecných soudů nebyla stěžovatelka zbavena možnosti vymáhat svou pohledávku proti vedlejší účastnici ve sporném občanském soudním řízení. Stěžovatelka tuto možnost sama připustila ve své ústavní stížnosti, kdy ovšem uvedla, že část jejího nároku je nyní již promlčena. Na druhé straně nelze opomenout ani závěr exekučního soudu, že smluvní pokuta ve výši 0,5 % z dlužné částky denně je v rozporu s dobrými mravy. Ačkoliv Ústavní soud není vzhledem k námitkám vymezeným stěžovatelkou oprávněn tento závěr přezkoumávat, bude muset být přezkoumán v opakovaném řízení o odvolání, a to vzhledem k obvyklé praxi obecných soudů, v níž je tato výše smluvní pokuty sjednané podle předchozí občanskoprávní úpravy považována často za hraniční, a proto je její soulad či rozpor s dobrými mravy nutno posuzovat velmi pečlivě s přihlédnutím ke všem relevantním okolnostem (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. 33 Cdo 2776/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 32 Cdo 1432/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 1682/2007, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. 21 Cdo 4908/14).

42. Stěžovatelka tak postupem obecných soudů nebyla zcela zbavena možnosti své vlastnické právo účinně hájit a není ani jisté, zda by se svým nárokem uspěla, kdyby jej byla uplatnila ve sporném občanském soudním řízení včas, ostatně je pouze spekulací, že by vedlejší účastnice v takovém sporném občanském řízení soudním vznesla námitku promlčení. Jakkoliv by toto bylo možno

předpokládat, není jisté, zda by za těchto okolností vznesení této námitky nebyly obecné soudy považovaly za rozporné s dobrými mravy [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 548/11 ze dne 21. 6. 2011 (N 119/61 SbNU 729)]. Pokud stěžovatelce zůstala i přes postup obecných soudů možnost domáhat se ochrany svých práv cestou sporného občanského soudního řízení, jehož výsledek by nebylo možno dopředu odhadovat, a stěžovatelka této možnosti nevyužila, nelze konstatovat, že by pochybení odvolacího soudu a Nejvyššího soudu popsané výše v částech VI. a VII. zakládalo automaticky vedle porušení práva na soudní ochranu automaticky i porušení práva vlastnit majetek.

IX. Náhrada nákladů řízení

43. Stěžovatelka navrhla Ústavnímu soudu, aby jí přiznal náhradu nákladů právního zastoupení v řízení před Ústavním soudem. Dle ustanovení § 83 zákona o Ústavním soudu rozhodne soudce zpravodaj na návrh stěžovatele podaný před prvním ústním jednáním, že náklady na jeho zastoupení zcela nebo zčásti zaplatí stát, odůvodňují-li to osobní a majetkové poměry stěžovatele, zejména nemá-li dostatečné prostředky k placení nákladů spojených se zastoupením (§ 29 a § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu) a nebyla-li ústavní stížnost odmítnuta.

44. Stěžovatelka nad rámec samotného návrhu netvrdila ani nedoložila žádnou skutečnost, na jejímž základě by Ústavní soud mohl dospět k závěru, že její osobní a majetkové poměry odůvodňují alespoň částečné vyhovění jejímu návrhu. Ústavní soud proto návrhu stěžovatelky nevyhověl.

X. Závěr

45. Vzhledem ke všemu výše řečenému Ústavní soud v rozsahu, v jakém stěžovatelka brojila proti napadeným rozhodnutím odvolacího soudu a Nejvyššího soudu, tato rozhodnutí zrušil dle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, neboť jimi bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatelky na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

46. Jelikož v řízení před odvolacím soudem nebyly pro jeho odlišný právní názor vůbec přezkoumávány vlastní právní závěry exekučního soudu, na němž bylo založeno jeho napadené rozhodnutí, bude muset být odvolací řízení zopakováno. Jelikož tedy dosud vlastní argumentace exekučního soudu nebyla podrobena přezkumu v rámci řádných a mimořádných opravných prostředků civilního řízení, byl by zásah Ústavního soudu proti jeho rozhodnutí předčasný. Proto v rozsahu návrhu na zrušení napadeného rozhodnutí exekučního soudu Ústavní soud ústavní stížnost odmítl dle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu pro nepřípustnost (srov. k tomu např. nález sp. zn. II. ÚS 1966/16 ze dne 15. 3. 2017, bod 37).

47. Odvolací soud bude proto muset odvolání stěžovatelky znovu projednat. Bude přitom vázán právním názorem Ústavního soudu vyjádřeným v tomto nálezu, že byla-li smluvní pokuta sjednaná ve formě notářského zápisu se svolením k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí či exekuce dle § 71a a násl. notářského řádu konstruována jako procento z aktuálně dlužné částky za den prodlení tak, že mechanismus jejího výpočtu byl jednoznačný již v den podpisu notářského zápisu a v každém dni prodlení bylo možno jednoznačně určit, v jaké konkrétní výši za něj smluvní pokuta vznikla, přičemž bylo i jednoznačně zřejmé, že splatnost smluvní pokuty za každý den prodlení je splatná vždy následující den, nelze per se tuto konstrukci považovat za rozpornou s požadavky ustanovení § 71b odst. 2 písm. d) a e) notářského řádu.

48. Tím však Ústavní soud nijak nepředznamenává výsledek nového řízení o odvolání. Jelikož odvolací soud pro svůj závěr o neurčitosti sporného ujednání nepřezkoumával jiné stěžovatelkou tvrzené vady rozhodnutí exekučního soudu, zejména její výtky vůči závěru o nepřiměřenosti smluvní

pokuty, na níž bylo napadené rozhodnutí exekučního soudu založeno, zůstává možnost argumentace stěžovatelky, vedlejší účastnice i odvolacího soudu ohledně těchto jiných stěžovatelkou v odvolání tvrzených vad tímto nálezem nedotčena.

49. Tímto nálezem rovněž není dotčena možnost odlišné právní kvalifikace obecnými soudy, shledají-li pro ni v dalším průběhu řízení důvod. Z kontextu případu např. nevyplývá, zda šlo či nešlo o smlouvu spotřebitelskou ve smyslu § 56 a násl. zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění platném a účinném ke dni uzavření dohody. Ústavní soud se tímto však vzhledem k uplatněné argumentaci nemohl zabývat.

Právní věta - redakce.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)